

δλα πού λέγω εἶναι πραγματικά. Ἄς κάμουν σὰ παιδιὰ τους τὸ ἴδιο πείραμα. Νὰ εἶναι βέβαιοι πὼς θὰ φτάσουν στὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα.

Ἡ ἴδια Κυρία σὰν τῆς ἔστειλα τὰ διάφορα ἄρθρα πού τυπώθηκαν πρὸ μερικοῦ καιροῦ στίς ἐφημερίδες μας γιὰ τὸ Πρότυπο Δημοτικὸ Σχολεῖο, μοῦ ἔγραψε τὰ ἀκόλουθα. Νομίζω ἀξιῶν νὰ τυπωθοῦν καὶ νὰ διαβαστοῦν.

«Σὰς στέλνω τὸ ἄρθρο τοῦ Κου Σκιαῦ τῶν 26 καὶ 27 Ἰουνίου, κατὰ παραγγελίαν τοῦ Κου Τ. Ἄν μποροῦσα νὰ γράψω σὲ καμιάν ἐφημερίδα, δὲ θ' ἀπαντοῦσα τοῦ Κου αὐτοῦ, οὔτε κἂν θ' ἀνέφερα τ' ὄνομά του, (γιατὶ ὅλα τὰ ἄρθρα του ἓνα μόνο ἔχουν σκοπὸ, ν' ἀκούεται τ' ὄνομά του στίς ἐφημερίδες, ἀλλοιῶς δὲν ἐξηγῶ πὼς ἓνας ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ χάνει καιρό, μελάνι καὶ χαρτὶ συζητώντας τέτοια ἀερολογήματα)· ἀλλὰ θὰ ἔγραφα ἓνα πολὺ ἥσυχο καὶ μετρημένο ἄρθρο ὅπου θὰ ἔλεγα πὼς ὅλη τῇ συζήτησιν τῇ γλωσσικῇ τὴν ἀκολουθήσῃ στίς διαφορὰς ἐφημερίδες, καὶ χωρὶς νὰ θέλω καθόλου ν' ἀνακατωθῶ σὲ γλωσσικὴ συζήτηση, ἓνα πρᾶμα παρατηρῶ καὶ σημειῶνω γιὰ νὰ τὸ παρατηρήσουν καὶ ἄλλοι : πὼς οἱ δημοτικιστὲς συζητοῦν τὸ ζήτημα, κυπῶντας στὴν οὐσία, δηλ. στὴν ἐκπαίδευση, στὴν πνευματικὴ μόρφωση, ὅχι στὸ σχηματισμὸ τῶν λέξεων, γιατί οἱ λέξεις δὲν εἶναι ὁ σκοπὸς ἀλλὰ τὸ μέσον γιὰ νὰ φθάσουμε στὴν πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ μόρφωση· ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλαν μεριά παρατηρῶ πὼς οἱ καθαρεύοντες δὲν ἔρχονται ποτὲ στὴν καρδιὰ τοῦ ζητήματος, παρὰ μὲ τὴν κληρονομικὴ τάσιν τῶν προγόνων μας τῶν Βυζαντινῶν, πού χάνουνταν σὲ ἀσήμαντες μικρολογίαις στίς συζητήσεις τους περὶ ἀνέμων καὶ ὑδάτων, ἀδιάκοπα κυποῦν τύπους ἐντελῶς ἀσήμαντους, ὅπως τὸ τελικὸν ν τῆς αἰτιατικῆς, τὸ γ πρὶν ἀπὸ τὸ μ, (ἂν πρέπει ὁ δημοτικιστὴς νὰ πεῖ πρᾶγμα ἢ πρᾶμα), τὸν τονισμὸ στὴν παραλήγουσα ἢ προπαραλήγουσα ὅπως «τρισεγγάλο» ἢ «τρισεγγαλο»,—καὶ φεύγουν ἀπὸ τὸ προκείμενον καὶ χάνονται σὲ τέτοιες ἀσήμαντες λεπτομέρειες, καὶ τίς συζητοῦν σὰν νὰ ἦταν ἀπὸ κεῖ πού ἐξαρτᾶται ἡ ζωὴ ἢ ὁ θάνατος τοῦ Ἑλληνισμοῦ, καὶ παραμερίζουν τὸ ζωτικὸν ζήτημα, δηλ. πὼς πρέπει τὸ πνεῦμα τοῦ Ἑλλήνα νὰ διορθωθεῖ, ἔστω καὶ μὲ ζημία τῆς γραμματικῆς καὶ τῆς ὀρθογραφίας. Θὰ πρόσθετα πὼς, χωρὶς νὰ θέλω ν' ἀνακατωθῶ ἢ νὰ ὑποστηρίξω τὸ ἓνα ἢ τὸ ἄλλο κόμμα, θὰ ἔκρινα πὼς ἂν τὰ σχολεῖα μας ὅπου διδάσκονται τὰ Ἑλληνόπαιδα ὅλα στὴν καθαρεύουσα, δὲν μποροῦν νὰ βγάλουν πνεύματα μορφωμένα ἀρκετὰ ὥστε νὰ ξεφορτωθοῦν τὸ στενὸ

Βυζαντινισμὸν πού φαίνεται παντοῦ σ' ὅλες αὐτὰς τίς συζητήσεις, ἂν δὲν μποροῦν νὰ φτεριάσουν μυαλὰ πού ἀπὸ πῶς ψηλά, μὲ μιὰ ματιὰ νὰ μετροῦν καὶ ν' ἀντιλαμβάνονται τὸ ὅλικο τοῦ ζητήματος χωρὶς νὰ χάνονται στίς χίλιες μύριες διακλαδώσεις, θὰ πεῖ πὼς ἀλήθεια τὸ σύστημα τὸ ἐκπαιδευτικὸν εἶναι κακὸ καὶ πὼς θέλει ριζικὴ ἀλλαγὴ. Θὰ ἔλεγα καὶ τοῦτο : πὼς ἂν διαβάσει κανεὶς σὲ ξένες ἐφημερίδες συζητήσεις σ' ὅ,τι δήποτε ζήτημα, ὁποιοῦν κόμματος ἄρθρο καὶ ἂν ἀνοίξει, θὰ δεῖ νὰ συζητοῦν εὐσυνειδήτως τὸ ζήτημα καθεαυτὸ, φέροντάς το στὴν οὐσίαν· δυστυχῶς ἂν ἀκολουθήσῃ κανεὶς συζήτηση, ὅ,τι ζήτημα καὶ ἂν εἶναι, σ' ἐφημερίδες Ἑλληνικὰς, θὰ δεῖ πὼς τὸ κύριον ζήτημα πάντα παραμερίζεται, κατὰ τὸ συμφέρον τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου, καὶ ἡ συζήτηση χάνεται στίς διακλαδώσεις, στίς πλὴν ἀσημαντες λεπτομέρειες. Συμπέρασμα : στὴν Εὐρώπῃ μορφώνονται πνεύματα καὶ χαρακτῆρες, ἔστω καὶ ἂν ἡ ὀρθογραφία κάπου κάπου δὲν εἶναι ἁμεμπτὴ· σὲ μᾶς, ἴσως ὀλίγοι βγαίνουν ἀπὸ τὰ σχολεῖα μας γνωρίζοντας καλὰ τοὺς κανόνες τῆς γραμματικῆς (καὶ αὐτὸ σπάνιον)· τὰ πνεύματα ὅμως εἶναι ἀμόρφωτα καὶ φτωχὰ καὶ χαρακτῆρες. . . δὲν ὑπάρχουν.— Αὐτὰ θὰ ἔλεγα, ἂν ἔγραφα σ' ἐφημερίδα.»

Folkestone, 2]15 Ἀπριλοῦ 1910.

Δ. Π. ΠΕΤΡΟΚΟΚΚΙΝΟΣ

Η ΑΝΑΛΗΨΗ

Μπορεῖ νὰ εἶχε καὶ ἄλλες ἀρρώστιες—δὲν ξέρω—τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι πὼς εἵτανε φτισικὸς. Εἵτανε πολὺ νέος καὶ στὴ φλόγα τῆς νιότης του, ἀγαποῦσε τρελλὰ τοὺς δικούς του. Εἵτανε καὶ ἀθῶος σὰν παιδάκι· γι' αὐτὸ τοὺς ἀγαποῦσε τοὺς δικούς του σὰν νὰ εἵτανε παιδάκι. Ἄξαφνα τὸ ἀνακάληψε πὼς εἵτανε φτισικὸς προτοῦ νὰ τὸ μάθῃ ὁ κόσμος—οὔτε κ' οἱ δικοὶ του. Στὴν ἀρχὴ γίνηκε σκεπτικὸς ὕστερα τὸ μέτωπό του ρυτιδώθηκε κ' ἡ ὕψις του σκοτείνιασε. Ἡ ἀδερφή του πού τὸν ἀγαποῦσε τρελλὰ καὶ αὐτὴ, συλλογίστηκε : «Κάτιο καρφὶ ἔχει μέσα του καὶ τὸν τρώει.» Καὶ βάλθηκε νὰ τὸ μάθῃ.

Ὁ Φριξὸς—ἔτσι τὸν ἔλεγον—ἄξαφνα βρῆκε κάπια διέξοδο. Ξεντυνότανε μιὰ νύχτα γιὰ νὰ πλυγιάσῃ καὶ σὰ θεῖα φώτιση τοῦ ἥρθε ἡ σκέψις : «Ν' ἀναληφτῇ ! . . .» Στάθηκε ἓνα λεπτὸ ἀκίνητος καὶ σκεπτικὸς—κ' ὕστερα ξεντύθηκε ὁλότετα καὶ πλάγιασε γιὰ νὰ βάλῃ σὲ τάξιν καὶ νὰ κανονίσῃ καλλιτέρα τὴν ἰδέαν του.

Καὶ τὴ νύχτα κείνη ἔμεινε ἄγρυπνος, φυσικά. Μὰ ὅχι ὅπως τίς ἄλλες νύχτες παρακολουθώντας στὴν ἀγρύπνια του τοὺς ἀδύνατους παλμούς τοῦ στήθους

του και την ξεφυχούσα αναπνοή του. Τη νύχτα τούτη στριφογύριζε νευρικά μές τὸ κρεβάτι, ἐνῶ ἡ σκέψη του, νευρική κι αὐτή, ἐπλάταινε, ξεδιαλυνότανε κ' ἔπαιρνε σάρκα και ὅστα. Ἡ ἀδερφή του ἀπὸ τὸ διπλανὸ δωμάτιο ξύπνησε κι ἀνιτρίχιασε. «Ἄμοιρε Φρίξο μου!» ψιθύρισε. Κι ἀποφάσισε κι αὐτὴ αὐριο πιά νὰ τονὲ ρωτήσῃ.

Ἡ ἀγωνία τοῦ Φρίξου ὅλη τὴ νύχτα ἐκείνη ξάστραφτε σὲ νευρικές φράσεις: «Ὁχι! δὲ θὰ πεθάνω! φοβᾶμαι τὴν ἀσκήμια τοῦ θανάτου!» ἢ «Ν' ἀναληφτῶ, ν' ἀναληφτῶ!—νὰ σβυστῶ, σὰ νὰ μὴν εἶμουν ποτέ—ἢ σὰ νὰ ζήσω αἰώνια!...» ἢ «ὁ κόσμος, ὁ κόσμος!... νὰ φανταστῇ τὸ κορμί μου νεκρὸ και νὰ σκεφτῇ: «ὁ καημένος!»...» —Και διαλογιζότανε πολὺ σκοτεινὰ πράγματα, και ὅλη του ἡ ὑπαρξὴ σύγκορμη ἔκραζε: «Ὁχι!»

Τὴν ἄλλη μέρα ζήτησε πολλὰ χρήματα ἀπὸ τὸν πατέρα του κ' ἔφυγε ἀπὸ τὸ σπίτι του. Φέρθηκε ἀπότομα, πρόστυχα, ἀπειλητικά σὲ ὅλους. Αὐτὸς ὁ τόσο γλυκός! Καὶ στὴν ἀδερφή του ἀκόμα! «ὦ ἐσχισμα τῆς καρδιάς! ὦ ἀπάνθρωπη και ψεύτικη ἡρεμία τῆς ψυχῆς!

Ἐφυγε ἀπὸ τὴν πατρίδα του χωρὶς νὰ στρέψῃ πίσω τὸ πρόσωπό του. Σὰ νὰ ἔφρευγε βέβαιος πὼς θὰ ξαναιδῇ ὅ,τι ἄφηνε. Μὲ τέτλια σκληράδα παίδευε τὴν ψυχὴ του. Πῆγε σὲ μιὰ πόλη μακρινή—πολὺ μακρινή, ἀδιάφορο ποῦ. Μετὰ ἓνα μήνα ἔστειλε δυὸ βάρβαρα λόγια στὸ σπίτι του: Τοὺς σιχάθηκε πιά ὅλους· δὲν τοὺς ἔλεγε ποῦ ἔμενε και τοὺς ἀπαγόρευε νὰ τοῦ γράφουν. Αὐτὸς θὰ ζοῦσε πιά μιὰ ζωὴ ποὺ οὔτε κἂν τὴν ὀνειρεύτηκαν αὐτοῦ κάτω. Μπορεῖ κάποτε νὰ ξαναγυρίσῃ στὴν πατρίδα του—μὰ πολὺ ἀργά.

Τοὺς ξανάγραψε μετὰ δυὸ μῆνες πάλι πιὸ λίγα και πιὸ φριχτὰ λόγια. Ἔτσι ἔλιπε πὼς θὰ τονὲ μισοῦσαν και θὰ τονὲ ξεχνοῦσανε πολὺ γληγορώτερα.

Τέσσερους μῆνες ἔλειπε στὴν ξενιτιά—ἀδιάφορο σὲ ποιὰ πολιτεία. Κάθε λίγο ἄλλαζε σπίτι και δὲ γνώρισε κανένα, μὰ κανέναν ἄνθρωπο. Περιπατοῦσε ἀκόμα λαφριά μές τοὺς δρόμους, ἀλλὰ νόμιζε πὼς ἡ ἀρρώστια του ἄρχιζε νὰ τονὲ κόφτῃ. Ἐμενε πιά ἡ τελευταία πράξη—και θὰ ἔβγαине νικητῆς και τοῦ θανάτου ποὺ τόσο αὐτὸς τὴν ἀσκημιά του τρώμαζε.

Ἀξαφνα μιὰ μέρα συνάντησε μές τὸ δρόμο μιὰ νέα κόρη. Στὴν ἀρχή, κάπια ταραχὴ παράξενη τονὲ συγκλόνισε. Ἡ κόρη αὐτὴ ἔμιαζε τῆς ἀδερφῆς του. Τὸ πρόσωπό της εἶχε μιὰ παράξενη γιγτεία. Τὰ μάτια της τοῦ φανέρωναν πὼς κρύφτουνε τὸ κάτι, τὸ ἀνεξήγητο, ποὺ ἄλλοτε μάταια ζήτησε στίς γυναῖκες. Ἐνα τέτιο μυστήριό τόσο βαθὺ θὰ μπορούσε νὰ δεχτῇ τὸ ἐπίσης βαθὺ μυστήριό τῆς ζωῆς του.

Πῆγε κοντά της και τὴν ἔπιασε ἀπὸ τὸ μπράτσο. «Στάσου», τῆς εἶπε. Ἐκείνη δὲν ἀντιστάθηκε. Κοιτάχτηκαν κ' οἱ δυὸ τους ἀρκετὴ ὥρα μές στὰ μάτια κ' ὕστερα τράβηξαν πρὸς ἓν' ἀπόκεντρο μέρος, ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη. Δὲ μύλησαν καθόλου σ' ὅλο τὸ δρόμο. Φαίνεται πὼς μόνο στοχασμοὺς ἀκολουθοῦσαν κ' οἱ δυὸ τους—ὁ ἓνας στὸ πλευρὸ τοῦ ἄλλου.

Ἐξω ἀπὸ τὴν πόλη, κάθησε ἡ κόρη σὲ μιὰ πέτρα και ὁ Φρίξος γονατιστὸς τῆς ἔλεγε: «Τί εἶσαι, μοῦ τὸ λένε τὰ μάτια σου—τί εἶμαι, σοῦ τὸ λένε τὰ δικά μου.» Καὶ ξακολουθοῦσε νὰ μιλᾷ. Τὰ λόγια του ἔμιαζαν μὲ διαλογισμοὺς ποὺ κυλοῦν παράλογα πολλές φορὲς μές στὸ κεφάλι—ἢ μὲ ὄνειρα. Ὑστερα τῆς εἶπε: «Πάρε τὸ γράμμα τοῦτο· θὰ τὸ στείλῃς στοὺς γονιοὺς μου μετὰ τρεῖς—ἀκούς;—μόνο ὕστερα ἀπὸ τρεῖς μῆνες θὰ τοὺς τὸ στείλῃς.»

Σηκώθηκαν ἔπειτα και μπήκανε πάλι στὴν πόλη. Ὅλο μές στὰ μάτια κοιταζότανε. Σ' ἓνα δρόμο ποὺ σκίζότανε σὲ δυὸ—χωρίστηκαν κι αὐτοί. Μὰ ὅσο ποὺ ἔχασε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον—ὅλο μές στὰ μάτια κοιταζότανε παράξενα και μυστηριώδικα.

Καίνο τὸ ἴδιο τὸ βράδυ, ὁ Φρίξος ἀνέβηκε κρυφὰ σ' ἓνα βαπόρι. Κανεὶς δὲν τὸν εἶδε και τὸ βαπόρι ἔφυγε. Κατὰ τὰ μεσάνυχτα ποὺ ὅλοι κοιμοῦντανε, ὁ Φρίξος κρυφὰ στὴν πρύμη, ἔβλεπε ξαλισμένος τὰ μαῦρα νερὰ τοῦ Ὠκεανοῦ κι ἄκουε τὸ θόρυβο τοῦ ἔλικα. Μπορεῖ ἔτσι σκυμμένος και κάτω νὰ συλλογίζετο. Ὑστερα στὸ θόρυβο τοῦ ἔλικα σὰ ν' ἀνακατώθηκε ἓνας βαθὺς και σκοτεινός—σὺν ψεύτικος—δοῦπος. Οἱ ἄφροὶ παραμέρισαν, ἀνοιξαν κι ἀγκαλιάσανε στεφανώνοντας ἓνα μαῦρο και σκοτεινό—πολὺ σκοτεινό—ἀντικείμενο. Ὑστερα οἱ ἄφροὶ πάλι ξανάκλεισαν. Κι ὁ ἔλικας ξακολούθησε τὸ θόρυβό του σπάνοντας τὰ μαῦρα νερὰ τοῦ Ὠκεανοῦ.

Περάσανε τρεισήμισυ μῆνες κι ὁ πατέρας τοῦ Φρίξου ἔλαβε ἓνα γράμμα ἀπὸ τὸ γιὼ του. Τὸ διάβασε, κοίνησε τὸ κεφάλι του κ' εἶπε στὴ γυναῖκα του: «Ἀκόμα ὁ ἴδιος· πιθανό, λέει, νὰ μὴ μᾶς ξαναγράψῃ. Ἄς κἀν ὅ,τι θέλει. Μπορεῖ νὰ γυρίσῃ καμιά φορὰ πλούσιος.»

Ἡ κόρη του πιά δὲν ἔκλαιγε· ὁ Φρίξος ἄρχισε νὰ λησμονιέται. Καὶ στὸ χωριὸ πολλὰ διαδόθηκαν γιὰ τὸ Φρίξο: πὼς βρῆκε πλοῦτη ἀμέτρητα—πὼς πῆρε γυναῖκα μιὰ κόρη κάπιου βασιλιά—και τέτλια κι ἄλλα.

Ὡς τόσο ὁ κόσμος δὲ φαντάστηκε τὸ κορμί τοῦ Φρίξου νεκρὸ και δὲ σκέφτηκε: «ὁ καημένος!» Ὁ Φρίξος ζῇ και βασιλεύει.

Μυτιλήνη.

ΜΙΑΤΟΣ ΚΟΥΝΤΟΥΡΑΣ